

*Мехмет Шүкүрү Дундар***КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДАГЫ МИКРОКРЕДИТТИК
МАМИЛЕЛЕРДИН УЧУРДАГЫ АБАЛЫ***Дундар Мехмет Шукуру***СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МИКРОКРЕДИТНЫХ
ОТНОШЕНИЙ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ***Dundar Mehmet Sukuru***CURRENT STATE OF MICROCREDIT RELATIONS
IN THE KYRGYZ REPUBLIC**

УДК: 336.773

Макалада Кыргыз Республикасындагы микрофинансылык уюмдардын учурдагы иштеп жаткан саны, изилдөө аралыгында алардын микрофинансылык чөйрөдө микрокредит алуучуларга көргөзүп жаткан кызматы, микрокредиттик уюмдардан кредит алуучулардын саны жана динамикасы, берилген микрокредиттин көлөмү жана динамикасы, ишмердиктин түрүнө жараша микрокредиттерге болгон суроо талабынын реалдуу экономикалык процесстерге жараша өзгөрүшү жана пайдаланышы, микрокредиттердин республиканын аймактарына карата берилиши жана кредит алуучулардын саны областардагы жашаган калктын санына түздөн түз көз карандылыгы, аймактар боюнча микрокредит алуучулардын саны жана динамикасы, республиканын калкынын 65,0%ынан көпчүлүгү айыл жергесинде жашагандыктан микрокредиттин басымдуу көпчүлүгү айыл чарбасына бөлүнөрүн, республика боюнча ишмердиктин түрүн ишке ашыруу үчүн микрокредит алуучулардын саны жана динамикасы, аймак боюнча микрокредит алуучу аялдардын саны динамикасы каралды.

Негизги сөздөр: микрокредит, микрокредиттик уюмдар, микрокредиттик система, микрокредиттик мамиле, микрокредит алуучу, микрокредиттин көлөмү, микрокредиттин динамикасы, ишмердиктин түрлөрү.

В статье рассматривается текущее количество микрофинансовых организаций в Кыргызской Республике, в том числе предоставляемые ими услуги микрокредитования в микрофинансовой сфере, количество и динамика получателей кредитов от микрокредитных организаций, объем и динамика выданных микрокредитов, изменение и использование спроса на микрокредиты в зависимости от вида деятельности в соответствии с реальными экономическими процессами, выдача микрокредитов в разрезе регионов республики и, рассмотрены динамика и численность получателей микрокредитов по территории, преобладающее большинство микрокредитов направляется на сельское хозяйство, так как более 65,0% населения республики проживает в сельской местности, динамика и число полу-

чателей микрокредитов для осуществления вида деятельности по Республике, динамика численности женщин-получателей микрокредитов по территории.

Ключевые слова: микрокредит, микрокредитная организация, микрокредитная система, микрокредитный подход, микрокредитователь, объем микрокредита, динамика микрокредита, виды деятельности.

The article discusses the number of microfinance organizations operating in the Kyrgyz Republic at the present stage of its development, the services they provide in the microfinance sector to provide services to microcredit recipients, the number and dynamics of microfinance organizations microcredit recipients, the volume and dynamics of microloans issued, changes in demand for volume micro loans, depending on the type of activity, taking into account the real processes in the economy of the republic and their use, the issuance of micro loans in all regions of the republic and the dependence of the number of recipients and the volume of micro loans issued on the number of residents of regions, the number and dynamics of recipients of micro loans by regions of the republic, from for the allocation of a significant part of the issued volume of micro loans for the development of agriculture, the number of recipients of micro loans and their dynamics for the implementation of all types of economic activities of the republic, the number of recipients of micro loans on loans to women in the republic and regions.

Key words: microcredit, microcredit organization, microcredit system, the micro-credit approach, microkreditien, the amount of microcredit, the dynamics of microcredit activities.

Рыноктук мамилеге өтүү менен Кыргыз Республикасындагы бардык чарба жүргүзүүчү субъектилер үчүн финансылык ресурстардын ролу жогорулаган. Ошондуктан Кыргыз Республикасынын финансылык системасы да бир топ өзгөрүүлөргө дуушар болуп, рынок шартында жаңы пайда болгон суроо талаптарды канааттандыруу үчүн чакан, микрофинансылык системанын пайда болушун, микрокредиттик мамилелердин калыптанышын шарттаган [1, 215-6.].

1 таблица

Кыргыз Республикасындагы микрокредит берүүчү уюмдардын саны
(2020-жылдын 1-январына карата) [2,3]

№	Көрсөткүчтөр	саны
1.	Микрокредиттик компаниялары	86
2.	Кошумча операцияларды жүзөгө ашыруу укугуна лицензиясы бар микрокредиттик компаниялары	7
3.	Жеке жана юридикалык жактар үчүн, анын ичинде банк ишинин жана каржылоонун ислам принциптерине ылайык, микрофинансы кызматтарын көрсөтүүчү микрокредиттик компаниялары	5
4.	Микрофинансылык компаниялары	9
5.	Микрокредиттик агенттиктер	39
6.	Адистештирилген финансы-кредит уюм	1
7.	Насыялык бюролор	2

2020-жылдын 1-январына карата Кыргыз Республикасынын микрофинансылык системасы 86 микрокредит берүү микрокредиттик компаниясы, кошумча операцияларды жүзөгө ашыруу укугуна лицензиясы бар 7 микрокредиттик компаниялары, жеке жана юридикалык жактар үчүн, анын ичинде банк ишинин жана каржылоонун ислам принциптерине ылайык, микрофинансы кызматтарын көрсөтүүчү 5 микрокредиттик компаниялары, 9 микрофинансылык компаниялары, 39 микрокредиттик агенттиги, микрокредиттөөнү ишке ашыруучу адистештирилген кредиттик мекеме жана 2 насыялык борбор микрофинансылык уюмдарынан турат (1-таблица).

2-таблицада көрүнүп тургандай, 2015-жылдан 2019-жылга чейин микрокредиттик уюмдар берген

микрокредиттердин көлөмү жылдан жылга (2016-жылдан башка) туруктуу өскөнүн байкаса болот. Эгерде 2015-жылы жалпы берилген микрокредиттердин көлөмү 18325202,0 миң сомду түзсө, 2019-жылдын көрсөткүчү боюнча 30188226,9 миң сомду түзгөн, же болбосо өсүү темпи 64,7%га барабар. Анын ичинен берилген микрокредиттердин тармактар боюнча пайдалануу динамикасын карасак, реалдуу экономикалык процесстердеги жүрүп жаткан өзгөрүүлөрдү камтыган өзгөрүүлөрдү байкаса болот. Изилдөөгө алынган аралыкта жеңил өнөр жайына берилген кредиттердин суммасы 39448,8 миң сомдон (2015-ж.) 661056,9 миң сомго (2019-ж.) чейин өскөн, же болбосо өсүү темпи 16,8 эсеге жеткен.

2-таблица

2015-жылдан 2019-жылга чейин берилген микрокредиттердин жалпы көлөмүнүн динамикасы (миң сом)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	2015	2016	2017	2018	2019	Өсүү темпи %
Берилген микрокредиттер - бардыгы	18325202,0	13300465,2	17166543,7	23116239,9	30188226,9	164,7
<i>анын ичинде төмөнкү жааттагы ишмердикти ишке ашыруу үчүн:</i>						
өнөр жай өндүрүшү	160232,3	100745,2	161790,0	234552,1	835112,3	5,2 эсе
жыгач иштетүү өндүрүшү	3690,0	4796,0	4956,6	7213,5	42147	114,2
жеңил өнөр жай	39448,8	27742,3	40062,9	53026,1	661056,9	16,8 эсе
нан жана нан азыктары өндүрүшү	31622,0	12304,0	35127,9	60132,3	64089,0	2,0 эсе
кондитердик азыктар өндүрүшү	5982,0	3305,0	7542,1	9362,9	12143,8	2,0 эсе
макарон азыктары өндүрүшү	163,0	367,0	151,8	243,0	1089,2	6,7 эсе
май менен тоң май өндүрүшү	315,0	15,0	130,0	141,6	216,5	68,7
жашылча-жемиш консервалары өндүрүшү	476,0	540,0	1.621,4	901,0	270,2	56,7
эт менен сүттү кайра иштетүү	2050,0	2850,1	2722,2	3742,9	4477,5	2,2 эсе
ун-акшак жана кошмо тоют өндүрүшү	1152,0	2248,0	5283,1	5875,1	3989,6	3,5 эсе
өнөр жай өндүрүшүнүн башка түрлөрү	75333,5	46577,8	64192,0	93913,7	83564,9	110,9
Айыл чарба	8148035,3	4184543,6	4823551,3	7083058,9	9424246,6	115,7
Ветеринардык тейлөө	348,0	-	-	105,0	-	-

Транспорт жана байланыш	255257,2	220673,7	400885,8	723685,5	879014,4	3,4 эсе
Курулуш	867212,3	987929,0	1525061,5	2158017,4	3143672,3	3,6 эсе
Соода жана коомдук тамактануу	3126508,7	2152495,1	2774267,9	3160721,8	3799296,0	121,5
Калкты турмуш-тиричилик жактан тейлөө	1398942,0	1298908,5	1033508,7	3383525,7	594784,6	42,5
Автомобилдерди, техникалык жактан тейлөөчү станцияларды оңдоо	18374,8	11683,0	31330,1	61012,8	57635,1	3,1 эсе
Керектөө кредиттери	3697934,9	3927046,5	6081620,7	5751768,4	8555042,5	2,3 эсе
Башкалар	652356,5	416440,6	334527,7	559792,3	2899423,1	4,4 эсе

Ошондой эле өсүүлөрдү төмөнкү башка ишмердиктин түрлөрүндө:

- макарон азыктары өндүрүшүндө 6,7 эсеге;
- өнөр жай өндүрүшүндө 5,2 эсеге;
- башкаларда 4,4 эсеге;
- курулуш тармагында 3,6 эсеге;
- ун-акшак жана кошмо тоют өндүрүшүндө 3,5 эсеге;
- транспорт жана байланыш тармагында 3,4 эсеге;
- автомобилдерди, техникалык жактан тейлөөчү станцияларды оңдоодо 3,1 эсеге;
- керектөө кредиттери 2,3 эсеге;
- эт менен сүттү кайра иштетүүдө 2,2 эсеге;
- кондитердик азыктар өндүрүшүндө 2,0 эсеге өскөнүн да байкаса болот.

Калган ишмердиктин түрлөрүндө да берилген микрокредиттердин көлөмүнүн өскөнүн байкаса болот. Мисалы соода жана коомдук тамактанууда 21,5%, айыл чарба тармагында 15,7%, жыгач иштетүү өндүрүшүндө 14,2%, өнөр жай өндүрүшүнүн башка

түрлөрүндө - 10,9% га өскөн.

Бирок ошол эле учурда май менен тоң май өндүрүшүндө 68,7%, жашылча-жемиш консервалары өндүрүшүндө 56,7% жана калкты турмуш-тиричилик жактан тейлөөдө 42,5%га чейин берилген микрокредиттердин көлөмү төмөндөгөн.

Микрокредиттик сектордун тез өнүгүшүнө жергиликтүү коммерциялык банктардын да бул сектордо иш аракетин башташы себеп болгон. 2002-жылы Европа Кайра куруу жана Өнүктүрүү Банкынын микрокредит берүү программасынын алкагында коммерциялык банктар да микрокредит секторуна активдүү иш жүргүзүүгө киришкен. Ошондуктан микрокредит секторунда атаандаштык күчөп, сектор тез өсө баштаган. Азыркы учурда Кыргызстанда 7 коммерциялык банк бул программанын алкагында 50 АКШ долларынан 100 АКШ долларына чейин кредит берет. Бул программаны ишке ашыра баштагандан бери 100 миңден ашуун кишиге 283 млн. АКШ доллары кредит түрүндө берилген.

3-таблица

Кыргыз Республикасынын аймактары боюнча калкка берилген микрокредиттердин көлөмүнүн динамикасы (2015-2019-жж.) [3.1]

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	2015	2016	2017	2018	2019	Өсүү темпи %
Берилген микрокредиттер - бардыгы	18.325.202,0	13.300.465,2	17.166.543,7	23.116.239,9	30.188.226,9	164,7
Баткен облусу	1.170.547,9	649.205,2	854.255,8	1.325.954,3	2.015.390,0	172,2
Жалал-Абад облусу	2.866.348,7	1.505.685,0	2.014.376,0	3.089.120,3	4.238.049,1	147,9
Ысык-Көл облусу	1.839.419,3	1.283.223,9	1.631.436,6	2.576.402,2	3.326.470,1	180,8
Нарын облусу	1.432.393,6	1.011.816,0	1.397.061,7	1.735.079,8	2.162.253,9	151,0
Ош облусу	3.498.948,8	2.749.151,8	3.792.064,9	4.638.378,7	6.327.572,1	180,8
Талас облусу	1.004.652,8	354.098,1	412.606,8	645.823,5	888.247,0	88,4
Чүй облусу	2.752.184,4	2.204.323,2	2.820.928,5	3.493.220,7	4.191.182,7	152,3
Бишкек ш.	3.032.253,9	3.087.216,4	3.605.350,4	4.661.211,4	5.808.311,8	191,6
Ош ш.	728.452,6	455.745,6	638.463,0	951.049,0	1.230.750,2	169,0

Микрокредит берүү процесси Кыргызстандын бүткүл аймагы боюнча кеңири жайылган. 3-таблицада көрсөтүлгөн маалыматтар боюнча 2015-жылдан 2019-жылдарда берилген кредиттердин суммасы 18.325.

202,0 миң сомдон 30.188.226,9 миң сомго чейин көбөйгөнү жогоруда белгиленген. Анын ичинде Бишкек шаарында 91,6%га, Ош жана Ысык-Көл облустарында 80,8%га, Баткен облусунда 72,2%га, Ош шаарында

69,0%га, Чүй облусунда 52,3%га, Нарын облусунда 51,0%га, Жалал-Абад облусунда 47,9%га өскөн.

Тескерисинче ушул эле көрсөткүч Талас обла-сында 2016-2017-жылдары кескин кыскарып, 2018-жылдан баштап көтөрүлө баштаган. 2019-жылдын жыйынтыгы боюнча 888247,0 миң сомго жетип, 2015-жылга карата баары бир өсүү темпи 11,6% кыскарган.

Кыргыз Республикасында 2015-жылдан 2019-жылдын аягына чейин микрокредит кызматтарынан пайдаланган адамдардын саны 4-таблицада берилген. Бул таблицада берилген маалыматтарга жараша Кыр-гызстанда микрокредит алган адамдардын саны жыл сайын туруктуу өскөнүн көрөбүз.

4-таблица

Кыргыз Республикасы боюнча микрокредит алуучулардын саны (адам) [3.2].

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	2015	2016	2017	2018	2019	Өсүү темпи %
Бардыгы	336.043	240.975	310.489	486.161	644.725	191,9
анын ичинде төмөнкү жааттагы ишмердикти ишке ашыруу үчүн:						
өнөр жай өндүрүшү	2.385	1.562	2.492	4.266	20.265	8,5 эсе
жыгач иштетүү өндүрүшү	46	43	88	143	92	2,0 эсе
жеңил өнөр жай	498	269	332	428	16.486	33,1 эсе
нан жана нан азыктары өндүрүшү	450	185	634	1.344	1.469	3,3 эсе
кондитердик азыктар өндүрүшү	111	61	155	249	308	2,8 эсе
макарон азыктары өндүрүшү	4	8	4	6	25	6,3 эсе
май менен тоң май өндүрүшү	7	1	3	7	6	85,7
жашылча-жемиш консервалары өндүрүшү	8	9	32	22	12	150,0
эт менен сүттү кайра иштетүү	54	56	48	63	90	166,7
ун-акшак жана кошмо тоют өндүрүшү	20	54	111	136	84	4,2 эсе
өнөр жай өндүрүшүнүн башка түрлөрү	1.187	876	1.085	1.868	1.693	142,6
Айыл чарба	161.531	80.812	87.961	161.372	210.291	130,2
Ветеринардык тейлөө	5	-	-	3	-	-
Транспорт жана байланыш	3.463	3.335	6.220	16.235	16.949	4,9 эсе
Курулуш	11.707	13.787	21.831	36.033	45.133	3,9 эсе
Соода жана коомдук тамактануу	36.593	24.708	26.744	36.655	44.862	122,6
Калкты турмуш-тиричилик жактан тейлөө	34.470	29.595	19.918	90.510	8.757	25,4
Автомобилдерди, техникалык жактан тейлөөчү станцияларды оңдоо	310	241	677	1.704	1.536	4,9 эсе
Керектөө кредиттери	75.372	82.216	139.021	126.563	181.447	2,4 эсе
Башкалар	7.822	3.157	3.133	8.554	95.220	12,2 эсе

Эгерде республика боюнча микрокредит алган-дардын саны 2015 жылы 336043 адамды түзсө, 2019-жылда 644725 адамды түзгөн, же болбосо өсүү темпи 91,9% түзгөн. Изилдөө аралыгында микрокредит ал-ган адамдардын динамикасын ишмердиктин түрү бо-юнча талдасак, анада өнөр жай өндүрүшүндө 2385 адамдан (2015-ж.) 20265 адамга (2019 ж.) жеткен, же өсүү темпи 8,5 эсеге, жеңил өнөр жайында 498 адам-дан 16486 адамга, же өсүү темпи 33,1 эсеге, башкалар 7822 адамдан 95220 адамга чеин, өсүү темпи 12,2 эсе-ге, макарон азыктарын өндүрүүгө 4 адамдан 25 адам-га, өсүү темпи 6,3 эсеге, транспорт жана байланыш тармагында 3463 адамдан 16949 адамга, өсүү темпи 4,9 эсеге, автомобилдерди, техникалык жактан тей-лөөчү станцияларды оңдоодо 310 адамдан 1536 адам-га чейин, өсүү темпи 4,9 эсеге, курулуш тармагына

11707 адамдан 45133 адамга чейин, өсүү темпи 3,9 эсеге, нан жана нан азыктарын өндүрүүдө 450 адамдан 1469 адамга чейин, өсүү темпи 3,3 эсеге, керектөө кре-диттеринде 75372 адамдан 181447 адамга чейин, өсүү темпи 2,4 эсеге, жыгач иштетүү өндүрүшүндө 46 адамдан 92 адамга чейин, өсүү темпи 2,0 эсеге өскөн.

Ошондой эле ишмердиктин башка түрлөрүндө да микрокредиттик уюмдардан кредит алган адамдар-дын санынын өскөнүн байкоого болот. Эт менен сүттү кайра иштетүүдө 54 адамдан 90 адамга чейин, өсүү темпи 66,7%ды, жашылча-жемиш консервалары өн-дүрүшүндө 8 адамдан 12 адамга чейин, өсүү темпи 50,0% ды, өнөр жай өндүрүшүнүн башка түрлөрүндө 1187 адамдан 1693 адамга чеин, өсүү темпи 42,6% ды, айыл чарба тармагында 161531 адамдан 210291 адамга чейин, өсүү темпи 30,2%, соода жана коомдук

тамактанууда 36593 адамдан 44862 адамга чейин, өсүү темпи 22,6% га чейин көбөйгөн.

Тескерисинче май менен тоң май өндүрүүдө 7 адамдан 6 адамга чейин, өсүү темпи 14,3%га, калкты турмуш-тиричилик жактан тейлөөдө 34470 адамдан 8757 адамга чейин, же болбосо 74,6% га микрокредиттик уюмдардын кызматынан пайдаланган адамдардын саны төмөндөгөн.

Ветеринардык кызматта 2015-жылы микрокредит алгандардын саны 5 адамды түзсө, 2018-жылы 3 адамды түзгөн, каралып жаткан башка жылдары микрокредиттик уюмдардын кызматына кайрылгандар болгон эмес.

Ошону менен бирге 4-таблицадагы көрсөткүчтөрдөн 2019-жылы микрокредиттик уюмдардан эң

көп кредит алган адамдардын саны айыл чарба тармагында - 210291 адам, кректөөгө кредит алгандар - 181447 адам, курулуш тармагында 45133 адам, соода жана коомдук тамактанууда 44862 адам, өнөр жай өндүрүшүндө 20265 адам, транспорт жана байланыш тармагында 16949 адам, жеңил өнөр жай тармагында 16486 адам ж.б.у.с. экенин байкоого болот.

Себеби республикабыздын 65% калкы айыл жергесинде жашайт жана айыл чарба тармагында дыйкан-фермердик иш аракетин жүргүзөт. Ошондой эле мамлекеттин Ички дүң продукциянын (ИДП) басымдуу көпчүлүгүн тейлөө кызматтары түзгөндүктөн, ал тармактарда да кредит алгандардын саны басымдуулук кылганын байкоого болот.

5-таблица

Аймактар боюнча микрокредит алуучулардын динамикасы (адам) [3.3]

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	2015	2016	2017	2018	2019	Өсүү темпи %
Бардыгы	336.043	240.975	310.489	486.161	644.725	191,1
Баткен облусу	24.133	16.175	20.847	39.192	58.701	2,4 эсе
Жалал-Абад облусу	58.927	32.803	42.368	78.574	110.364	187,3
Ысык-Көл облусу	36.022	23.384	29.938	52.911	67.435	187,2
Нарын облусу	28.457	19.703	26.215	40.995	48.455	170,3
Ош облусу	71.748	53.924	72.295	110.198	145.555	2,0 эсе
Талас облусу	14.800	6.972	8.365	17.069	32.680	2,2 эсе
Чүй облусу	50.714	42.656	49.377	63.122	73.817	145,6
Бишкек ш.	36.562	35.393	47.296	61.537	75.414	2,1 эсе
Ош ш.	14.680	9.965	13.788	22.563	32.304	2,2 эсе

Кыргыз Республикасындагы микрокредиттик уюмдардан жалпы 644725 (2019-ж.) кредит алуучулардын санын аймактар боюнча бөлүштүрүп караганда эң көп кредит алуучулар Ош облусунда 145555 адамды, Жалал-Абад облусунда 110364 адам катталган. Эң аз кредит алуучулар Талас облусунда - 32680 адам, Ош шаарында 32304 адам алган.

Кредит алуучулардын саны областардагы жашаган калктын санына түздөн-түз туура келерин жогорудагы көрсөткүчтөр айгинелеп турат.

Андан тышкары 5-таблицанын көрсөткүчтөрүн карап көрсөк, анда биз изилдеп жаткан аралыкта республиканын баардык аймактарында микрокредиттик уюмдардан кредит алуучулардын санын өсүшүн, кээ бир аймактарда ал көрсөткүчтүн кескин өскөнүн байкайбыз. Мисалы Баткен облусунда 24133 (2015-ж.) адамдан 58701 (2019-ж.) адамга чейин, өсүү 2,4 эсеге,

Ош шаарында 14680 адамдан 32304 адамга жана Талас облусунда 14800 адамдан 32680 адамга чейин, өсүү 2,2 эсеге, Бишкеке шаарында 36562 алуучудан 75414 алуучуга чейин, өсүү 2,1 эсеге, Ош облусунда 71748 алуучудан 145555 алуучуга, өсүү темпи 2,0 эсеге өскөн. Ошол эле учурда Жалал-Абад облусунда 87,3%га, Ысык-Көл облусунда 87,2%га жана Нарын облусунда 70,3% га микрокредиттик уюмдардан кредит алуучулардын саны көбөйгөн.

Микрокредиттик мамилелердин пайда болушунун негизги себептеринин бири аялдарга колдоо көрсөтүү, аял ишкерлерге дем берүү болгону мурдагы бөлүмдөрдө белгиленген. Ошондуктан Кыргызстанда аялдарга берилген микрокредиттердин жалпы алуучулардын санына катышын да карап чыгуу орундуу болот.

6-таблица

Аймак боюнча микрокредит алуучу аялдардын динамикасы (адам) [3.4]

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	2015	2016	2017	2018	2019	Өсүү темпи %
Бардыгы	206.169	135.981	171.001	263.888	354.172	171,8
Баткен облусу	13.693	8.468	10.862	19.152	30.520	2,2 эсе
Жалал-Абад облусу	38.071	19.289	24.715	44.685	64.996	170,7
Ысык-Көл облусу	23.816	13.467	17.603	30.118	39.370	165,3
Нарын облусу	19.184	12.324	15.984	24.489	30.108	156,9
Ош облусу	40.567	27.920	36.969	56.933	79.663	196,4
Талас облусу	9.790	4.313	5.139	9.874	13.312	136,0
Чүй облусу	31.388	25.452	27.855	36.417	42.623	135,8
Бишкек ш.	22.436	20.581	26.349	33.524	42.763	190,6
Ош ш.	7.224	4.167	5.525	8.696	10.817	149,7

6-таблицада көргөзүлгөндөй, 2015-жылдан 2019-жылга чейин жалпы микрокредиттик уюмдардан кредит алган аялдардын саны 206169 алуучудан 354172 алуучуга жетке, же болбосо 71,8%га өскөн. Бул көрсөткүч микрокредиттик уюмдардан кредит алган жалпы кредит алуучулардын 2015-жылына карата 61,3%ын аялдар түзсө, 2019-жылдын көрсөткүчү боюнча 54,9%ын аялдар түзгөн.

Изилденип жатка аралыкта Республика боюнча микрокредиттик уюмдардан кредит алган аялдардын аймактар боюнча динамикасын карсак, анда 6-таблицада көрүнүп тургандай баардык эле аймактарда кредит алуучу аялдардын санынын өскөнүн байкоого болот. Мисалы, Баткен облусунда 2,2 эсеге же болбосо 13693 алуучудан (2015-ж.) 30520 алуучуга (2019-ж.), Бишкек шаарында 90,6% же 22436 дан 42763 алуучуга, Ош облусунда 96,4%га же 40567 ден 79663 алуучуга, Жалал-Абад облусунда 70,7%га же 38071 ден 64996 алуучуга, Ысык-Көл облусунда 65,3%га же 23816 дан 39370 алуучуга, Нарын облусунда 56,9%га же 19184 төн 30108 алуучуга, Ош шаарында 49,7%га же 7224төн 10817 алуучуга, Талас облусунда 36,0%га, же 9790дон 13312 алуучуга жана Чүй облусунда 35,8%га, же 31388ден 42623 алуучу аялга өскөн.

Ошентип, 2015-жылдан 2019-жылга чейин республиканын бардык аймактарында микрокредиттик уюмдардан кредит алган аялдар басымдуу көпчүлүгүн түзүп, баардык аймактарда, өзгөчө Баткен облусунда, кредит алып иштеген аялдардын өскөнүн байкаса болот.

Жогорудагы берилген материалдардын (көрсөт-

күчтөрдүн) жана аларды талдоонун негизинде төмөнкүдөй корутундуларды чыгарсак болот:

- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган микрофинансылык уюмдардын түрү микрокредит берүү боюнча республиканын бардык аймактарда ишмердигин жүргүзүп жатышат;
- микрокредиттик уюмдар берген микрокредиттердин көлөмү жылдан жылга туруктуу өсүүдө;
- экономиканын тармактары боюнча берилген микрокредиттердин көлөмүнүн жана мөөнөтүнүн өзгөрүшү реалдуу экономикада жүрүп жаткан процесстердеги өзгөрүүлөрдү түздөн-түз чагылдырат;
- кредит алуучулардын саны жылдан жылга өсүп, областтардагы жашаган калктын санына түздөн-түз туура келерин жогорудагы көрсөткүчтөр айгинелеп турат;
- микрокредиттик уюмдардан эң көп кредит алган адамдардын саны айыл чарба тармагында, керектөөгө, курулуш тармагында, соода жана коомдук тамактанууда, өнөр жай өндүрүшүндө, транспорт жана байланыш тармагында, жеңил өнөр жай тармагында ж.б.у.с. экенин байкоого болот.
- республиканын бардык аймактарында кредит алуучулардын басымдуу көпчүлүгү аялдардан турат жана алардын жылдан жылга өскөнүн байкоого болот.

Адабияттар:

1. Абдымаликов К.А. Экономика Кыргызстана. - Б., 2010.
2. <http://www.nbkr.kg>
3. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети. / Калкты микрокредиттөө боюнча статистикалык бюллетень. - 2015-2019-жж. - Б., 2020.